

Sažetak

Ustav i ostali zakoni i politike štite vjersku slobodu, a u praksi vlada u pravilu poštuje vjersku slobodu. Tri protestantske vjerske zajednice nisu prihvatile vladinu ponudu da uz registraciju sklope dopunske ugovore kojima je predviđeno da su privremenog karaktera, dok su odredbe ugovora bile diskriminirajuće. Nije bilo napretka u povratu imovine židovskih i srpskih pravoslavnih vjerskih zajednica.

Prijavljivana je društvena diskriminacija na temelju vjerske pripadnosti, uvjerenja ili prakse, uključujući i jedan fizički napad. Zabilježeni su incidenti vandalizma na lokacijama Srpske pravoslavne crkve. Predstavnici Srpske pravoslavne crkve u Dalmaciji izrazili su zabrinutost zbog sve veće društvene netolerancije koju su pripisivali prosvjedima oko postavljanja dvojnih natpisa na latinici i ćirilici u Vukovaru. Predstavnici Srpske pravoslavne crkve su, međutim, iskazali potporu vladinoj zaštiti prava manjina.

Veleposlanstvo SAD-a poticalo je vladu da usvoji nediskriminirajuće mjere te vrati imovinu oduzetu tijekom i nakon 2. svjetskog rata, s naglaskom na povrat židovske imovine i uvažavanje zahtjeva u vezi žrtava. Veleposlanstvo je usto sponzoriralo javne programe poštivanja vjerske tolerancije i sudjelovalo u njima.

Poglavlje I. Vjerska demografija

Vlada SAD-a procjenjuje da ukupni broj stanovnika iznosi 4.5 milijuna (procjena iz srpnja 2013.). Oko 86 posto stanovnika su Rimokatolici, 4 posto ih je srpske pravoslavne vjere, a 1,5 posto su muslimani. Ostale skupine ukupno predstavljaju manje od 5 posto stanovništva, a obuhvaćaju Židove, protestante i pripadnike drugih kršćanskih skupina. Gotovo 4 posto stanovnika izjašnjavaju se kao ne religiozni ili ateisti. Vjerska je pripadnost blisko povezana s nacionalnošću. Pripadnici Srpske pravoslavne crkve (SPC), uglavnom srpske nacionalne manjine, najvećim dijelom žive u gradovima i područjima uz granicu s Srbijom, Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom. Većina pripadnika ostalih manjinskih vjerskih skupina žive na gradskim područjima. Većina su useljenika rimokatolici Hrvati iz Bosne i Hercegovine.

Poglavlje II. Stanje vladinog poštivanja vjerske slobode Zakonski/politički okvir

Ustav i ostali zakoni i politike štite vjersku slobodu.

Ne postoji službena državna religija, no Katolička crkva prima značajnu državnu potporu te ostvaruje druge povlastice predviđene četirima ugovorima između vlade i Vatikana. Prema Komisiji za odnose s vjerskim zajednicama, po ugovorima je katoličkoj crkvi odobreno preko 288,9 milijuna kuna (HRK) (USD 52,9 milijuna) državnih sredstava godišnje za vjerski odgoj i ostale poslovne troškove.

Vlada usto ima sklopljene ugovore s Bet Israelom (židovska skupina), SPC-om, Bugarskom pravoslavnom crkvom, Kršćanskom adventističkom crkvom, Crkvom Krista, Crkvom Boga, Koordinacijom židovskih zajednica u Republici Hrvatskoj, Hrvatskom starokatoličkom crkvom, Evangelističkom crkvom, Islamskom zajednicom u Hrvatskoj, Makedonskom pravoslavnom crkvom, Pentekostnom crkvom, Reformiranom kršćanskom crkvom, Savezom baptističkih crkava, Reformističkim pokretom adventista sedmog dana i Savezom Kristovih pentkostnih crkava. Prema Komisiji za odnose s vjerskim zajednicama, vlada je tijekom godine tim skupinama osigurala oko 17 milijuna kn (USD 3,1 milijun) u iznosima razmjernima njihovoj veličini, odnosno oko 500.000 USD manje nego 2012. godine.

Ugovori i ostali sporazumi omogućavaju državno financiranje plaća i mirovina nekih vjerskih dužnosnika putem državnih fondova za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Brakovi koje sklapaju vjerske zajednice koje s državom imaju sklopljen ugovor službeno se priznaju pa tako nema potrebe za upisom kod matičara. Ugovori i sporazumi također uređuju vjeronauk u državnim školama i vojne kapelane. Po zakonu vjerska skupina mora imati najmanje 500 pripadnika i mora biti upisana kao udruga najmanje pet godina prije nego što se može upisati kao vjerska zajednica. Upisana vjerska zajednica može sklapati ugovor s vladom ako je povijesno u Hrvatskoj bila prisutna 1941. godine ili ako ima najmanje 6.000 pripadnika. Vjerske zajednice u zemlji prije donošenja zakona 2003. godine nisu zadovoljavale te kriterije. Upisane vjerske zajednice imaju pravni status i ostvaruju porezne i druge olakšice. Trenutno postoje 44 upisane vjerske zajednice.

Zakonom je općenito definiran pravni položaj vjerskih zajednica te su obuhvaćena pitanja kao što su državno financiranje, porezne olakšice i vjeronauk u školama. Vlada zahtijeva da se u državnim školama održava vjeronauk, no nije ga obavezno pohađati. Uglavnom se koristi rimokatolički vjeronauk. Ostalih 16 vjerskih skupina koje imaju sporazum s državom mogu nuditi vjeronauk u školi koju pohađa sedam ili više učenika pojedine vjere. Učenici se mogu odlučiti da neće pohađati vjeronauk, premda pravoslavna zajednica smatra da to može dovesti do potencijalnog stigmatiziranja.

Svaka vjerska zajednica samostalno sklapa ugovor u pogledu mirovina za vjerske službenike, vjerske službe u vojsci, policiji i kaznionicama te u pogledu priznavanja vjerskih brakova.

Hrvatska je aktivna članica Međunarodnog saveza za sjećanje na holokaust, bivše Radne skupine za međunarodnu suradnju u području obrazovanja, sjećanja i istraživanja o holokaustu.

Vladina praksa

Vlada je 10. srpnja ponudila novi prijedlog sporazuma o priznavanju braka u vjerskom obliku i održavanja vjeronauka u državnim školama s prethodno upisanom Crkvom cjelovitog evanđelja, Protestantskom reformiranom crkvom te Crkvom Riječ života, a nakon sličnog pokušaja 2012. godine. Vladina ponuda predstavljala je pokušaj da se postupi u skladu s utvrđenom diskriminacijom na Europskom sudu za ljudska prava 2010. godine. Te su tri skupine odbile ponudu, no iz razloga što financiranje nije na razini financiranja koje ostvaruju ostale skupine koje imaju sklopljene takve sporazume. Osim toga, ponuđeni bi ugovori vrijedili samo do donošenja novog zakona o vjerskim zajednicama.

SPC i židovske zajednice i dalje za prioritet imaju utvrđivanje povrata imovine. SPC smatra da nema napretka u povratu imovine unatoč stalnim pregovorima s vladom u vezi zgrada u Zagrebu, Vukovaru i Vinkovcima, kao i kapelice sv. Trojstva u Osijeku te više šumskih i poljoprivrednih čestica u blizini samostana u mjestima Gomirje, Lepavine i Pakra.

Policija je prijavila skupinu od sedam maloljetnika hrvatske nacionalnosti za zločin iz mržnje jer su navodno verbalno i fizički napali petoricu sjemeništara 17. ožujka u blizini srpskog pravoslavnog manastira Krka. Žrtve su napadnute palicama za bejzbol i željeznim šipkama. Premijer Milanović osudio je nasilje. Državno odvjetništvo u Šibeniku prijavilo je osumnjičeničke kao maloljetnike te zatražilo poseban nadzor, uključujući smještaj u popravnu ustanovu za trojicu maloljetnika. U državnom su odvjetništvu usto dali preporuku da se ostaloj četvorici počinitelja izrekne kazna za maloljetnike. Državno je odvjetništvo zatražilo da se svim počiniteljima naloži da se ispričaju svim žrtvama. Županijski sud u Šibeniku izdao je svim počiniteljima mjeru zabrane približavanja manastiru Krka.

U Dalju je Osječkopoljska i baranjska eparhija primila rješenje od 24. travnja od ispostave ureda državne uprave kojim se vraća 400 hektara zemljišta, odnosno 40 posto odzahtijevanog. Međutim, povrat imovine je odgođen nakon što je državno odvjetništvo u Osijeku uložilo žalbu iz razloga što je jedan dio imovine upisan na privatnu osobu, a ne na pravoslavnu crkvu. Dužnosnici SPC-a su izvjestili da nisu primili odgovor na pisma poslana državnim dužnosnicima 2012. godine nastavno na zahtjev iz 2010. godine za dopuštanjem nastavka obavljanja radova započelih prije 2. svjetskog rata na crkvi u centru grada Splita. Dana 4. srpnja, međutim, novoizabrani gradonačelnik Splita Ivo Baldasar posjetio je episkopa dalmatinskog Fotija, što je bio prvi službeni susret s predvodnicima Srpske pravoslavne crkve u Splitu otkad je Hrvatska stekla neovisnost 1991. godine. Baldasar je predložio početne korake kako bi se ishodile građevinske dozvole za popravke na crkvi te je ponudio dodatnu pomoć općine. Obnova niza srpskih pravoslavnih crkava financirana od strane države nastavlja se sporim tempom.

Više zahtjeva za povrat imovine židovske zajednice, uključujući zahtjeve koji se odnose na dobrotvornu udrugu Hevra Kadiša u Zagrebu i odmarališta u Crikvenici i Ravnoj Gori nisu riješeni. U Židovskoj zajednici su izjavili da nije ostvaren napredak u pogledu povrata tih nekretnina unatoč ponovljenim zahtjevima vladi za povratom od 2004.

Hrvatska biskupska konferencija (HBK) kritizirala je nacionalnu televiziju Hrvatsku radioteleviziju jer se nije pridržavala sporazuma s katoličkom crkvom i drugim vjerskim zajednicama kojim se uređuju vjerskih programi. U HBK su točno izjavili kako je među vjerskim zajednicama zabilježeno opadanje utjecaja na sadržaj vjerskih programa i napomenuli da je s državnog radija uklonjena jedna dnevna emisija. U HBK su kritizirali vladu zbog odugovlačenja razgovora i neprovođenja povrata imovine oduzete za vrijeme Jugoslavije.

Predstavnici muslimanske zajednice prijavili su da su dužnosnici u Istri riješili ranije probleme s dodjelom mjesta za muslimanske grobove na gradskim grobljima. Nakon više godina zastoja, nadležna su tijela u Umagu izdala građevinske dozvole za centar islamske zajednice, a gradnja bi trebala početi 2014. godine. Muslimanska je zajednica za suradnju pohvalila nadležna tijela u Rijeci gdje su u tijeku razgovori o predviđanju dijela gradskog groblja za muslimanske grobove.

Poglavlje III. Stanje društvenog poštivanja vjerske slobode

Prijavljivana je društvena diskriminacija na temelju vjerske pripadnosti, vjere ili vjerskih običaja. Religija i nacionalnost su često nerazdvojno isprepleteni pa je bilo teško kategorizirati brojne incidente kao nacionalnu ili vjersku netoleranciju.

Dana 2. veljače su u Borovu Naselju pokraj Vukovara, gdje većinom žive pripadnici srpske nacionalne manjine, trojica Hrvata navodno fizički napala sina pravoslavnog svećenika dok je sjedio u lokalnom kafiću. Ta su trojica muškaraca sudjelovala u većoj skupini prosvjednika protiv dvojnih latiničnih i ćirilčnih natpisa koji su autobusima prolazili selom. Žrtva je zadobila ozljede vrata i ramena te je upućena na dulje tretmane kod psihologa. Policajci koji su bili prisutni tijekom incidenta prijavili su slučaj pa je 30. rujna Državno odvjetništvu u Vukovaru podignulo optužnicu kojom se jednog od počinitelja optužuje za „kazneno djelo protiv života i tijela“.

Dužnosnici SPC-a iz Zagreba prijavili su stalnu diskriminaciju prema pripadnicima srpskih pravoslavnih zajednica u Dalmaciji.

Nadležne osobe Srpske pravoslavne crkve iz Eparhije dalmatinske izjavili su da njihove zajednice ometaju negativna kretanja društvenog stava prema SPC-u. Pozivali su se na prosvjede protiv postavljanja dvojnih latiničnih i ćirilčnih natpisa postavljenih na državne zgrade u Vukovaru u rujnu i listopadu sukladno zakonu, no koje su prosvjednici više puta uklanjali u rujnu, listopadu i studenom.

Dana 3. rujna je u Dubrovniku grafitima oštećena srpska pravoslavna crkva u Dubrovniku, nazivajući ih „izdajnicima“ i pozivajući ih da napuste zemlju. Gradonačelnik Dubrovnika Andro Vlahušić snažno je osudio grafite i istaknuo da će grad i dalje ostati centar multikulture i tolerancije. Dubrovački je katolički biskup Mate Uznić također pisao dubrovačkom pravoslavnom parohu Vladanu Perišiću, napominjući da je grafitima ne samo nanesena šteta pravoslavnoj crkvi, već su uvrijeđeni svi građani Dubrovnika. Perišić je istaknuo da je zadovoljan s tim reakcijama te opisao stanje u Dubrovniku kao inače pozitivno za vjernike te crkve. Temeljem policijske istrage otkriven je jedan počinitelj koji je navodno oštetio imovinu i širio govor mržnje. Nastavlja se istraga prema ostalim mogućim počiniteljima.

Predstavnici pravoslavne crkve u Dalmaciji također su izrazili zabrinutost u pogledu rušenja spomenika u selu Golubić dana 13. rujna, a koji je bio posvećen najmanje 19 civilnih srpskih žrtava iz Operacije Oluja provedene u kolovozu 1995. godine.

Kao i prethodnih godina, bilo je pokušaja provala u srpske pravoslavne crkve u Dalmaciji te pljačke istih. Dana 7. ožujka su nepoznati počinitelji ukrali bakrene cijevi iz novoobnovljene Crkve sv. Spasa u obalnom gradu Šibeniku. Policija je provela istragu, no nije pronašla počinitelje. Dana 18. srpnja, tek nekoliko dana nakon posvećenja, u Metajni na otoku Pagu oštećena je spomen-ploča na četrdesetak tisuća židovskih i srpskih žrtava u ustaškim logorima smrti. Koordinacija židovskih zajednica u Republici Hrvatskoj i Srpsko nacionalno vijeće pozvali su na pronalaženje i kazneno gonjenje počinitelja, napominjući da su slična obilježja već uklanjana 1991. i 2011. godine. Nadležna tijela, međutim, nisu pronašla počinitelje ni u jednom od tih incidenata.

Islamska zajednica Rijeka je dana 4. svibnja službeno otvorila novu džamiju, čiji je kapacitet 1.400 vjernika, a predviđeno je da zadovoljava potrebe muslimanske zajednice na području Grada Rijeke. Nazočan je bio i predsjednik RH Ivo Josipović, kao i katarski ministar socijalne skrbi i islamskih poslova Bin Mubarek Al Kuwari (Katar je bio najveći donator džamije).

Poglavlje IV. Politika vlade SAD-a

Veleposlanik SAD-a i osoblje veleposlanstva razgovarali su o vjerskoj slobodi s predstavnicima vlade, građanskog društva, vjerskih zajednica i javnosti. Veleposlanstvo i dužnosnici američkog Ministarstva vanjskih poslova u posjetu pozvali su vladu da usvoji nediskriminirajuće mjere povrata imovine oduzete tijekom i nakon 2. svjetskog rata, s naglaskom na židovske nekretnine kao što su kulturni centri, sinagoge, groblja te privatna imovina, kao i na pokretanju postupka obeštećenja za žrtve.

Veleposlanstvo je u sklopu Židovskog filmskog festivala Zagreb sponzoriralo dva obrazovna programa za učenike osnovnih i srednjih škola te studente. Dana 20. svibnja se na programu za srednjoškolce i studente našao film „Sein Kampf“ o iskupljenju dvojice braće neonacista te predavanje o simbolima mržnje, a 23. svibnja je 650 učenika osnovnih škola sudjelovalo u raspravi djelomično sponzoriranoj od strane veleposlanstva, prilikom koje su jedan preživjeli iz hrvatskog holokausta i jedan američki građanin pričali o svojim iskustvima u nacističkom koncentracijskom logoru. Učenici i studenti su usto pogledali film „Wunderkinder“ u kojem se priča o glazbeno nadarenoj djeci tijekom 2. svjetskog rata.

Veleposlanstvo je srednjoškolskim nastavnicima dodijelilo dvije stipendije za proučavanje holokausta putem godišnjeg edukacijskog programa za nastavnike Sveučilišta Columbia Židovske zaklade za pravednike.